

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра країнознавства та туризму

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Заступник декана
з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
« 29 » 08 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ СИСТЕМ
для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
спеціалізація
освітня програма
вид дисципліни
вибірковий блок

10 Природничі науки
106 – Географія
магістр

Політична географія та геополітика
вибірковий компонент ОП
Політико-географічні та геополітичні студії

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2024/2025
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач:

Юліан БРАЙЧЕВСЬКИЙ, к. геогр. н., доцент кафедри країнознавства
та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

Розробник: **Юліан БРАЙЧЕВСЬКИЙ**, кандидат географічних наук, доцент кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

Ольга ЛЮБИЦЕВА

(прізвище та ініціали)

Протокол № 20 від « 30 » 06 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від « 28 » 08 2023 року № 6

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА

(прізвище та ініціали)

« 28 » 08 2023 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – Поглибити у здобувачів системне розуміння природи електоральних процесів у демократичних країнах світу та сформуванню уявлення про їх просторовий вимір і географічні чинники, що на них впливають.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Теорія політичної географії та геополітики», «Теорія географічних місць».
2. Навички пошуку та роботи із географічними, у т.ч. регіональними статистичними даними.
3. Уміння працювати з картографічними матеріалами.
4. Володіння навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації та прогнозування.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна розкриває теоретичні та прикладні аспекти суспільно-географічного аналізу виборчих процесів і партійно-політичних систем країни, а також, що впливають на електоральну поведінку населення. Окремий наголос робиться на впливі географічних чинників на особливості електоральних систем та перебіг виборчих процесів, як у світі так і в Україні.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни передбачають формування у здобувачів навичок фахової аналітичної роботи по дослідженню електоральних систем країн світу та України із врахуванням усього комплексу чинників суспільно-географічного середовища. Зокрема, завдання курсу «Географічний аналіз електоральних систем» включають формування наступних загальних та фахових компетенцій:

- ЗК 1 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6 Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- СК 3 Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії (у т.ч. політичної географії та геополітики), природокористування, міського та регіонального розвитку.
- СК 13 Здатність до критичного осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Знати:				
1.1	Володіти проблематикою географічного аналізу виборчого процесу, електоральних систем та пов'язаних із ними інститутів	Лекції	Семінар, підсумкова контрольна робота, іспит	до 5%

1.2	Розуміти обумовленість партійно-політичної системи країни суспільно-географічними чинниками	<i>Лекції, семінари</i>		<i>до 5%</i>
1.3	Знати особливості географії (поширення) різних типів виборчих систем у країнах світу	<i>Лекції, семінари</i>		<i>до 5%</i>
1.4	Знати соціологічні, політологічні та суспільно-географічні концепції електоральної поведінки	<i>Лекції, семінари</i>		<i>до 5%</i>
1.5	Знати особливості електоральних систем окремих країн світу та України	<i>Лекції, семінари</i>		<i>до 20%</i>
Вміти:				
2.1	Фахово знаходити необхідну інформацію для методичного та фактографічного забезпечення географічного аналізу електоральних систем	<i>семінари</i>		<i>до 10%</i>
2.2	Критично аналізувати теорії та концепції, на основі яких здійснюється суспільно-географічний аналіз електоральних систем окремих країн світу та України	<i>лекція, семінари</i>	<i>Семінари, підсумкова контрольна робота, іспит</i>	<i>до 10%</i>
2.3	Вміти проводити просторовий аналіз виборів (виборчого процесу, його результатів та чинників, що на нього впливають)	<i>лекція, семінари</i>		<i>до 10%</i>
2.4	Здійснювати порівняльний аналіз електоральних систем окремих країн світу та України	<i>лекція, семінари</i>		<i>до 10%</i>
Комунікація:				
3.1	Комунікувати результати досліджень колегам	<i>семінар</i>	<i>Семінари, іспит</i>	<i>до 5%</i>
3.2	Вміти вести аргументовану фахову дискусію щодо спірних питань	<i>лекція, семінар</i>		<i>до 5%</i>
Автономність та відповідальність:				
4.1	Критично аналізувати теорії та концепції, на основі яких здійснюється географічний аналіз електоральних систем; усвідомлювати соціальну відповідальність такого вибору в умовах прийняття або інформаційного забезпечення управлінських рішень	<i>семінар, самотійна робота</i>	<i>Лекції, семінари, іспит</i>	<i>до 10%</i>

Примітка: 1% = 1 балу

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1
Програмні результати навчання (назва)												
ПР 03 Вільно користуватися (усно і письмово) у професійній та науковій діяльності у галузі географії та політології українською та іноземною мовами.	+			+	+	+	+			+	+	
ПР 06 Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, у т.ч. у сфері політичної географії та геополітики, геопросторового управління територіально-політичними системами та регіональним розвитком.	+	+			+			+	+			+
ПР 10 Застосовувати геоінформаційні технології, створювати та досліджувати моделі природно- і суспільно-географічних (зокрема політико-географічних) проявів розвитку геосистем, визначати можливості та межі їх застосування.		+	+	+			+	+		+		+
ПР 16 Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.				+		+			+		+	
ПР 19 Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.				+	+					+		+

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарських заняттях та результатами написання підсумкової контрольної роботи.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1.1 – 1.5 (знання)** – до 40%;

результати навчання – **2 (вміння)** - до 40%;

результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;

результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів. Оцінювання здійснюється впродовж семестру, а також під час підсумкового іспиту.

Семестрове оцінювання проводиться для кожного з передбаченого виду робіт:

- Лекції (підсумкова контрольна робота).
- Семінари (виступи та участь у обговоренні, кожен здобувач впродовж семестру повинен зробити щонайменше 2 виступи; також оцінюється активна участь у обговоренні виступів, кожен здобувач повинен взяти участь у двох активних дискусіях).

Оцінювання за формами контролю:

Вид роботи	Робота на семінарах		Підсумкова контрольна робота
	Виступи	Обговорення	
Максимальна кількість балів	2 x 10 = 20	2 x 5 = 10	30

Умови допуску до іспиту: для успішного завершення семестрової роботи і допуску до іспиту здобувачі повинні набрати щонайменше 60% від максимально можливої кількості балів (36 із 60). У випадку, якщо за підсумками семестрового оцінювання здобувач набирає менше ніж 60% балів, надається можливість поліпшити результати оцінювання шляхом підготовки рефератів по темах, за які одержано менше 60% максимальної оцінки.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту. Іспит проводиться в письмовій формі і передбачає розгорнуті відповіді на комплексні запитання. Оцінюється володіння здобувачем як теоретичним матеріалом, так і здатність використовувати його для аналізу конкретних прикладів (кейсів). Оцінюється як знанневий, так і аргументаційний компонент відповіді.

Максимальна кількість балів на іспиті – **40**, **мінімальна** кількість балів, необхідна для успішного опанування курсу – **24** (60% від максимальних балів, що відводяться на іспит). У випадку коли здобувач набрав менше вказаної кількості балів вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру); у відомості у колонці “бали за іспит” ставиться “0”, а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Організація оцінювання:

Дисципліна складається із двох змістових частин. Перша змістова частина, присвячена теоретичним засадам географічного аналізу електоральних систем у першу чергу спирається

на засвоєння матеріалу під час лекцій та у ході самостійної роботи. Матеріал побіжно перевіряється на рівні прикладного застосування на семінарах, а також у ході підсумкової контрольної роботи. Друга змістова частина орієнтована на аналіз прикладів (кейсів) електоральних систем за країнами світу і носить прикладний характер. Ця частина орієнтована у першу чергу на засвоєння матеріалу у ході семінарів, а також під час самостійної роботи при підготовці до семінарів. Знання та вміння перевіряються як під час семінару, так і під час іспиту. Перша та друга змістові частини не розділені у часів впродовж семестру, а доповнюють одна одну у ході паралельної лекційної та семінарської роботи.

Упродовж семестру, кожен здобувач має виступити на семінарі двічі із розгорнутою доповіддю. Кожна доповідь може бути оцінена максимум у 10 балів. Активна участь у обговоренні на семінарі оцінюється у 5 балів. Таким чином за роботу на семінарах здобувачі можуть отримати разом до 30 балів.

Підсумкова контрольна робота проводиться у вигляді тестів і оцінюється максимум у 30 балів.

Іспит проводиться у формі письмової роботи з відкритими комплексними питаннями.

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	Семінарські заняття	самостійна робота
Змістова частина 1. Теоретичні засади географічного аналізу електоральних систем				
1	Тема 1. Проблематика географічного аналізу електоральних систем	2		2
2	Тема 2. Еволюція сучасної представницької демократії у країнах світу	2		2
3	Тема 3. Партійно-політичні системи: еволюція у Європі та світі	2		2
4	Тема 4. Виборчі системи країн світу: порівняльний аналіз	2		2
5	Тема 5. Соціологічні концепції електоральної поведінки	2		2
6	Тема 6. Географічні концепції електоральної поведінки	2		2
7	Тема 7. Політична психологія та географічний чинник місця у електоральній поведінці	2		2
<i>Всього за змістову частину 1</i>		<i>14</i>	<i>-</i>	<i>14</i>
Змістова частина 2. Аналіз електоральних систем України та країн світу				
8	Тема 8. Електорально-географічний аналіз країн Європи		2	11
9	Тема 9. Електорально-географічний аналіз країн Азії		2	11
10	Тема 10. Електорально-географічний аналіз країн Північної Америки		2	11
11	Тема 11. Електорально-географічний аналіз країн Латинської Америки		2	11
12	Тема 12. Електорально-географічний аналіз країн Африки		2	11
13	Тема 13. Електорально-географічний аналіз Австралії та країн Океанії		2	11
14	Тема 14. Електорально-географічний аналіз України		2	10
<i>Всього за змістову частину 2</i>		<i>-</i>	<i>14</i>	<i>76</i>
ВСЬОГО		14	14	90

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **14 год.**

Семінарські заняття – **14 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **90 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

Основні:

1. Політична географія і геополітика. / За ред. Яценка Б.П. Київ : Либідь, 2007
2. Almond G.A., Verba S. The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Princeton, 1963.
3. Agnew J. Place and Politics in Modern Italy. Chicago and London, 2002.
4. Developments in Electoral Geography (Johnston R.J., Shelley F.M., Taylor P.J. – eds.). London and New York, 1990.
5. Flint, C., Taylor, P. Political Geography: World-Economy, Nation-State and Locality. Routledge, 2018, 360 p.
6. Lipset, S. M.; Rokkan, S.. Party systems and voter alignments: cross-national perspectives. : Free Press. 1967., p. 554
7. MOORE, B. Social origins of dictatorship and democracy: Lord and peasant in the making of the modern world : Beacon Press, 1993.
8. Revitalizing Electoral Geography (Warf B., Leib J. – eds.). : Furnham and Burlington, 2011.
9. Voting Systems. In Electoral Reform Society [Online resource]. Access: <https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/>

Додаткові:

10. Брайчевський Ю.С. Концепція місця як чинника електоральної поведінки та регіональна політична поляризація в Україні. *Економічна та соціальна географія*. 2013. Вип.2 (67). с. 67-74.
11. Брайчевський Ю.С. Особливості застосування теорії соціально-політичних розломів у політичній географії пост-радянських країн та України. *Наук. часопис націон. педагог. ун-ту ім. М. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність*. 2013. Вип. 17 (29). с.37-52.
12. Державна служба статистики. Всеукраїнський перепис населення (офіційна сторінка) [Електр. ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrcensus.gov.ua/>
13. Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі. Львів : Вид.центр ЛНУ, 2000. 310с.
14. Електоральна пам'ять. [Електр. ресурс]. Режим доступу: <https://ukr.vote/>
15. Центральна виборча комісія. Офіційний веб-сервер [Електр. ресурс]. Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/>
16. Шишацький В.Б. Електоральна географія — новий напрямок суспільної географії в Україні. *Економічна і соціальна географія*. Київ, 2002. Випуск 53.
17. Шишацький В.Б. Електоральні регіони України: підходи до виділення та делімітації. «Наукові записки» інституту і етнонаціональних досліджень НАН України. Київ, 2004. Випуск 27.
18. Шишацький В.Б. Вплив етнолінгвістичного фактору на електорально-географічний простір України. *Регіональні проблеми України: Збірник наукових праць*. Херсон, 2007.
19. 2016 Australian federal election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2016_Australian_federal_election
20. 2016 United States Presidential Election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2016_United_States_presidential_election
21. 2017 German federal election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2017_German_federal_election
22. 2017 United Kingdom general election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2017_United_Kingdom_general_election
23. 2018 Italian general election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2018_Italian_general_election

24. 2019 Australian federal election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2019_Australian_federal_election
25. 2019 Polish parliamentary election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2019_Polish_parliamentary_election
26. 2019 United Kingdom general election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2019_United_Kingdom_general_election
27. 2020 Polish presidential election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2020_Polish_presidential_election
28. 2020 United States Presidential Election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2020_United_States_presidential_election
29. 2021 German federal election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2021_German_federal_election
30. 2022 Italian general election. *Wikipedia (Online Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Italian_general_election
31. CIA World Factbook – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
32. Electoral Geography 2.0. Mapped Politics. [Online resource]. Access: <https://www.electoralgeography.com/new/en/elections>
33. Electoral System. *Wikipedia (On-line Encyclopedia)*. [Online resource]. Access: https://en.wikipedia.org/wiki/Electoral_system
34. Oxford Handbook of Political Psychology. (Sears D.O. et al. – eds). Oxford, 2003.
35. Agnew, J. (Ed.) A Companion to Political Geographer. Blackwell Publishers, 2003., 510 p.